

PŘEVEDENO DO VLASTNICTVÍ ŘÍŠE

Dokumentace, identifikace
a restituce nacisty uloupených
kulturních statků.

17. – 18. září 2024

8. mezinárodní konference zaměřená na
problematiku zcizování majetku v době
2. světové války

8. mezinárodní konference

Převедeno do vlastnictví Říše

Praha, 17. — 18. září 2024

Místo konání: Uměleckoprůmyslové museum v Praze

Centrum pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války, o.p.s. pořádá osmou mezinárodní konferenci k tématu konfiskací, krádeží, majetkových převodů uměleckých děl a k otázkám restitucí těchto statků

Akce se koná pod záštitou

Markéty Pekarové Adamové, předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

Martina Baxy, ministra kultury České republiky

Jana Lipavského, ministra zahraničních věcí České republiky

České komise pro UNESCO

Konference je pořádána za finančního přispění Ministerstva kultury České republiky a ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým museem v Praze

Program

17. září 2024

9:15-10:00

Registrace

10:00-10:40

Zahájení konference

Jana Jirásková, ředitelka CDMP

Tomáš Kraus, předseda správní rady CDMP,
ředitel Institutu Tereziánské iniciativy

Anna Azari, velvyslankyně Státu Izrael v České republice

Martin Baxa, ministr kultury České republiky

Robert Řehák, zvláštní zmocněnec pro záležitosti holocaustu,
mezináboženský dialog a svobodu vyznání

Radim Vondráček, ředitel Uměleckoprůmyslového musea v Praze

10:40-11:00

Coffee break

Panel 1

Mezinárodní vývoj a přístupy

(11:00-12:30)

11:00-11:20

Wesley Fisher

*(Conference on Jewish Material Claims Against Germany,
World Jewish Restitution Organization)*

Ideální praxe z pohledu Washingtonských zásad o nacisty
zabaveném umění a cesta kupředu.

11:20-11:40

Agnes Peresztegi

(Peresztegi Law Office)

Restituční právo a praxe, aktuální vývoj.

11:40-12:00

Deidre Berger

(Jewish Digital Cultural Recovery Project)

Propojování, porovnávání a vyhledávání dokumentů o kulturním
drancování v době nacismu: centrální úložiště dat projektu Jewish
Digital Cultural Recovery Project.

12:00-12:30

Diskuse

12:30-13:30

Oběd

Panel 2

Restituce a politika

(13:30-15:00)

13:30-13:50

Jan Holovský

(Odbor muzeí a galerií, Ministerstvo kultury ČR)

Ministerstvo kultury a zmírňování majetkových křivd způsobených holocaustem.

13:50-14:10

David Zivie

(Mission for Research and Restitution of Spoliated Cultural Property
(1933–1945), Ministry of Culture, France)

Výzkum, restituce a politika odškodnění ve Francii. Nejnovější vývoj.

14:10-14:30

Toon van Mierlo

(Dutch Restitutions Committee)

Restituce nacisty uloupeného umění podle nizozemského práva.

14:30-15:00

Diskuse

17:00-19:00

Recepce

(včetně komentované prohlídky stálé expozice UPM)

Uměleckoprůmyslové museum v Praze

18. září 2024

9:00-9:30

Registrace

Panel 3

Výzkum provenience v teorii a praxi

(9:30-11:00)

9:30-9:45

Ondřej Vlk

(Ministerstvo obrany ČR)

„Zůstanou zde!“ Dobový kontext spoliací uměleckých předmětů
v protektorátě Čechy a Morava.

9:45-10:00

Johana Prouzová

(CDMP)

Výzkum provenience v Uměleckoprůmyslovém museu v Praze
na příkladu katalogu „Sbírka Žida Josefa Polláka“.

10:00-10:15

Antonia Bartoli

(*Yale University Art Gallery*)

Schaefer Collection, Yale – zjištění a poučení. Případová studie výzkumu provenience.

10:15-10:30

Katinka Gratzner-Baumgärtner

(*Österreichische Galerie Belvedere*)

Robert Kauder: Od identifikace osoby k restituci předmětu.

10:30-11:00

Diskuse

11:00-11:30

Coffee break

Panel 4

Osudy uloupených knih a knihoven

(11:30-13:00)

11:30-11:45

Michal Bušek

(*Židovské muzeum v Praze*)

Historie ještě není dopsána – projekt Library of Lost Books: rekonstrukce knižního fondu Hochschule für die Wissenschaft des Judentums Berlin.

11:45-12:00

Olivia Kaiser, Gabriela Brudzyńska-Němec

(*Sächsische Landesbibliothek – Staats- und Universitätsbibliothek Dresden (SLUB)*)

Zpečetěný osud knih – dokumentace a identifikace uloupených fondů v Saské zemské a univerzitní knihovně Drážďany (SLUB).

12:00-12:15

Balázs Tamási

(*Jewish Theological Seminary – University of Jewish Studies, Budapest*)

Sběratelství, digitalizace a výzkum provenience v knihovně Židovského teologického semináře – Univerzity židovských studií (bývalý Rabínský seminář v Budapešti).

12:15-12:30

Daniel Soukup

(*Centrum judaistických studií Kurta a Ursuly Schubertových, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci*)

Stopy paměti: marginálie v knihách zabavených Židům během holocaustu.

12:30-13:00

Diskuse

13:00-14:00

Oběd

Panel 5

Restituce — příklady, výzvy a limity

(14:00-15:30)

14:00-14:15

Zuzana Löbling

(Univerzita Karlova, Právnická fakulta; Národní galerie v Praze)

Restituce nacisty uloupeného umění v České republice.

14:15-14:30

Lucie Němečková

(Univerzita Karlova, CDMP)

Richard Morawetz: sběratel umění.

14:30-14:45

Jens Hoppe

(Conference on Jewish Material Claims Against Germany, Office for Germany)

Správné a spravedlivé řešení? Zkušenosti zástupce Conference on Jewish Material Claims Against Germany z desetiletého působení v poradním sboru „Cultural Property Confiscations in the 20th Century“ při Klassik Stiftung Weimar.

14:45-15:00

Agata Modzolewska, Bartłomiej Sierzputowski

(Ministry of Culture and National Heritage of the Republic of Poland)

Restituce a její přínos kulturnímu dědictví – případ Polska.

15:00-15:30

Diskuse

15:30-16:00

Závěr konference

Abstrakty

Panel 1: Mezinárodní vývoj a přístupy

Wesley Fisher

**Conference on Jewish
Material Claims Against
Germany, World Jewish
Restitution Organization**

Ideální praxe z pohledu Washingtonských zásad o nacisty zabaveném umění a cesta kupředu.

Setkání, svolané 5. března 2024 společným úsilím World Jewish Restitution Organization (WJRO), Ministerstva zahraničí USA – Ministra zahraničí USA Antony J. Blinkena a velvyslance Stuarta E. Eizenstata, zvláštního poradce ministra zahraničí pro otázky holocaustu, ukázalo historickou podporu (dosud 23 zemí, další se plánují připojit) dokumentu „Best Practices“ pro Washingtonské zásady o nacisty zkonfiskovaném umění. Zároveň zde byla představena zpráva WJRO a Conference on Jewish Material Claims Against Germany (Claims Conference) nazvaná „Holocaust-Era Looted Cultural Property: A Current Worldwide Overview“.

Prezentace pojednává o počátcích a výsledcích Best Practices a předložené zprávy, stejně jako o možném budoucím významu těchto dokumentů a diskuse, kterou vzbuzují.

Zpráva uvádí, že za posledních 25 let došlo k významnému pokroku v restituci uměleckých předmětů a kulturního majetku, nicméně mnoho úkolů ještě zbývá k dořešení. Mezi klíčové body, v nichž je nutný další pokrok, patří:

- Postupy pro uplatnění nároků jsou aktuálně zavedeny v mnoha zemích, ale počet případů, které jsou v řešení či těch, které skutečně skončí restitucí, zůstává často nízký.
- Pět ze 47 zemí zřídilo restituční komisi pro usnadnění procesu, ale naprostá většina zemí stále žádnou nemá.
- Zatímco u veřejných sbírek došlo k pokroku, v případě soukromých sbírek, obsahujících předměty původně patřící konkrétním osobám, je tento pokrok výrazně menší. V otázkách výzkumu provenience, transparentnosti záznamů a usnadnění průběhu navrácení předmětů nacházejících se aktuálně v soukromém vlastnictví stále zůstává prostor pro zlepšení.

Zpráva hodnotí země podle toho, zda daná země:

1. a) provedla historický výzkum na dané téma, ať už prostřednictvím historické komise nebo jiným způsobem;
2. b) provádí ve sbírkách výzkum provenience;
3. c) má nastavený proces žádostí o navrácení majetku/restituci, ať už prostřednictvím restituční komise nebo jiným způsobem;
4. d) realizovala podstatný počet restitucí.

Na základě výše uvedených faktorů:

- Sedm (7) zemí dosáhlo významného pokroku;
- Tři (3) země dosáhly podstatného pokroku;
- Třináct (13) zemí dosáhlo určitého pokroku;
- Dvacet čtyři (24) zemí dosáhlo malého nebo žádného pokroku.

Další informace včetně textu „Best Practices“ a celé hodnotící zprávy, stejně jako videa z 5. března 2024, najdete na <https://wjro.org.il/>.

Agnes Peresztegi

Peresztegi Law Office

Restituční právo a praxe, aktuální vývoj.

Od Washingtonské konference v roce 1998 a Terežínské deklarace v roce 2009 prošly restituční právo a praxe řadou transformačních změn. Stejně jako u každého nového oboru, a vzhledem k tomu, že jsou tisíce objektů stále nerestituovány, vývoj restitučního práva a praxe s cílem napravit ztráty kulturních statků v důsledku perzekuce z dob nacismu stále pokračuje. Prezentace se zaměří na změny, které nastaly od 7. mezinárodní konference, kterou uspořádalo Centrum pro dokumentaci v Praze.

V průběhu posledních pěti let došlo k reinterpetaci hlavních principů a úpravě národních zákonů, stejně tak byla pozměněna fóra pro žadatele o nápravu, bylo založeno nové fórum a došlo k přeformulování postupů a pokynů pro výzkum provenience. Tento vývoj významně změnil způsob, jakým jsou nároky zkoumány, zpracovávány, prezentovány a posuzovány.

Prezentace si klade za cíl podat obecný přehled praktických aspektů uplatňování nároků na restituci kulturních statků ztracených v důsledku nacistické perzekuce.

Deidre Berger

Jewish Digital Cultural Recovery Project

Propojování, porovnávání a vyhledávání dokumentů o kulturním drancování v době nacismu: centrální úložiště dat projektu Jewish Digital Cultural Recovery Project.

Jednou z posledních, do značné míry neprobádaných kapitol holocaustu jsou rozsáhlé krádeže kulturních statků uloupených během nacistické éry. Přestože některé předměty byly během druhé světové války a po ní postupujícími spojeneckými vojsky nalezeny, množství nezjištěného majetku i předmětů navrácených rodinám zůstává z velké části neznámé. Pro restituce existuje jen málo právních rámců, což poskytuje vládám a institucím jen omezené podněty ke sledování předmětů, identifikaci pachatelů a urychlení dlouho přehlížených restitučních procesů.

Potřeba centrálního úložiště informací o drancování kulturních památek byla zdůrazněna v zásadách formulovaných na washingtonské konferenci o majetku z doby holocaustu v roce 1998. Následně bylo vytvořeno několik důležitých databází, například databáze ERR Jeu de Paume, nicméně stále neexistuje žádná centrální digitální platforma, která by sjednocovala široce rozptýlené archivní materiály o nacisty uloupeném umění. V roce 2019 proto Claims Conference a Komise pro navrácení umění založily v Berlíně nadaci Jewish Digital Cultural Recovery Project Foundation, jejímž cílem je vytvořit první komplexní digitální archivní úložiště věnované nacistickým krádežím kulturních statků.

Tento příspěvek poskytne aktuální informace o práci JDCRP na vytvoření nejmodernějších IT architektonických modelů, které umožní integraci velké části existujícího archivního materiálu do centrálního digitálního archivního úložiště. Vysvětlí různé IT modely a nástroje, s nimiž JDCRP experimentuje, a blíže se podívá na vliv umělé inteligence a technologie OCR. Rovněž zde představíme mechanismus propojování a porovnávání, který nyní JDCRP vyvíjí ve spolupráci s externími odborníky a který umožní meziarchivní výzkum dokumentů. Dále budou zdůrazněny možnosti vyhledávacích mechanismů na úrovni dokumentů a význam podpory poskytované partnerskými institucemi JDCRP, jako je pražské Centrum pro dokumentaci.

JDCRP vypracoval plán digitální cestovní mapy, podle kterého budou do centrálního digitálního repozitáře postupně přidávány skupiny archivních dokumentů. Díky systematickému přístupu byly objeveny dosud neznámé archiválie. Kromě toho probíhají výzkumné práce na jednotlivých sbírkách, které upozorňují na mimořádný, i když často zapomenutý kulturní přínos Židů evropskému kulturnímu dědictví. Dalším důležitým prvkem výzkumné práce jsou mezinárodní seznamy evropských židovských umělců a sběratelů pronásledovaných v období nacismu.

Mezi stále přetrvávající problémy patří limity škálování digitálních modelů, nepřesnosti v konverzních programech, nesjednocené standardy skenování a digitalizace, nedostatky v modelech pro sekvencování a interaktivitu a udržitelnost rychle se vyvíjejících digitálních nástrojů. Přesto JDCRP rozvíjí svůj digitální IT model a rozšiřuje svou schopnost koordinace s partnery po celém světě. Jak bude JDCRP postupně doplňovat rostoucí množství archivních dokumentů, stane se jeho repozitář klíčovým nástrojem pro zmapování rozsahu a důsledků zločinu kulturního plnění z nacistické éry. Umožní více se zaměřit na cesty a mechanismy používané k provádění rozsáhlého rabování, identifikaci pachatelů, a na osudy předmětů a jejich majitelů. Digitální propojování a porovnávání dokumentů umožní snadněji rekonstruovat jak ukradené identity, tak zapomenutý židovský přínos evropské kultury. V konečném důsledku digitální úložiště JDCRP pomůže identifikovat ničivé důsledky pro oběti zbavené kulturní identity a dopad na celou společnost, čímž se vytvoří větší povědomí veřejnosti o kulturním drancování jako předchůdci genocidy.

Panel 2: Restituce a politika

Jan Holovský

**Odbor muzeí a galerií,
Ministerstvo kultury ČR**

Ministerstvo kultury a zmírňování majetkových křivd způsobených holocaustem.

Příspěvek bude pojednávat o dlouhodobých činnostech Ministerstva kultury (se zaměřením na muzejní oblast), které se orientují na zmírňování majetkových křivd způsobených holocaustem, a to jak ve sféře legislativy, tak i v oblasti další činnosti resortu.

David Zivie

**Mission for Research and
Restitution of Spoliated
Cultural Property
(1933-1945), Ministry of
Culture, France**

Výzkum, restituce a politika odškodnění ve Francii. Nejnovější vývoj.

Francie, která již více než 25 let provádí výzkum původu některých kategorií uloupených předmětů, se nedávno rozhodla zintenzivnit své úsilí o nápravu škod na kulturních statcích. Francouzské úřady si daly za úkol zlepšit provenienční výzkum uměleckých děl a knih, které se v současnosti nachází ve veřejných sbírkách, aby bylo možné uloupené předměty identifikovat a usnadnit jejich navrácení právoplatným majitelům.

Za tímto účelem byla vytvořena organizační struktura a v rámci ministerstva kultury vzniklo zvláštní oddělení, které má dohlížet na výzkum. Rovněž byl navržen zákon o deakcesi pro restituci uloupených děl ve

veřejných sbírkách, který byl jednomyslně přijat v červenci 2023. Dále byly posílileny pravomoci Komise pro restituci majetku a odškodnění obětí antisemitské loupeže a zahájeny výzkumné programy v národních a místních muzeích.

Tato nová organizace staví odškodnění za drancování do centra veřejné činnosti a činí z výzkumu provenience ústřední prvek práce muzeí a veřejných knihoven, přičemž pokračuje v odškodňování obětí za majetek, který byl ve Francii drancován a nebyl dosud navrácen.

Toon van Mierlo

Restituce nacisty uloupeného umění podle nizozemského práva.

Dutch Restitutions Committee

Pozornost prezentace se zaměří na způsob, jakým Nizozemský restituční výbor nakládá s žádostmi o restituci nacisty uloupeného umění na pozadí Washingtonských principů a Terezínské deklarace. V tomto kontextu budeme věnovat pozornost složení výboru a procesu od žádosti o restituci až po závěrečné doporučení, zda konkrétní dílo vrátit či nikoliv.

Panel 3: Výzkum provenience v teorii a praxi

Ondřej Vlk

„Zůstanou zde!“ Dobový kontext spoliací uměleckých předmětů v protektorátě Čechy a Morava.

Ministerstvo obrany ČR

Krádežím uměleckých předmětů v okupované Evropě dali nacisté řadu zdánlivě legálních forem. Protektorát Čechy a Morava nebyl v tomto směru výjimkou. V počáteční fázi spoliacího procesu v protektorátě Čechy a Morava, od března 1939 do podzimu 1942, rozlišovala zdejší německá okupační správa striktně mezi majetkem zabraným na jedné straně v rámci perzekuce, ghettoizace a deportace protektorátních židů a na druhé straně předměty zabavenými gestapem. Tato skutečnost se nejvíce odrazila ve zjevné dichotomii protektorátního okupačního konfiskačního mechanismu.

Byl to zejména vnější tlak, především ze strany ústředních nacistických orgánů, na repatriaci uměleckých děl německého původu z protektorátního území, který velmi rychle přiměl zdejší německou okupační správu chopit se iniciativy a pod záminkou navrácení uměleckých předmětů „pod německou kontrolu“ získat kontrolu nad celým procesem konfiskací v protektorátě. Postupně byly budovány mechanismy a systém protektorátní okupační konfiskační byrokracie v čele s K. H. Frankem a okupanty zřízeným Majetkovým úřadem. Za tiché podpory berlínského ústředí SS se protektorátní okupační správa přitom začala zbavovat veškeré vnější konkurence a svými silami i těch ze svých řad, kteří nesdíleli její pojetí nakládání se zabavenými uměleckými předměty. Tyto okolnosti jí pak umožnily začít s postupnou harmonizací dosavadního rozdílného přístupu ke konfiskacím a zejména k dalšímu využití konfiskátů. Uskutečnění těchto plánů tehdy však zhatily nástup nového zastupujícího říšského protektora a nutnost vyhovět požadavkům emisarů Hitlerova Lineckého musea a říšských muzeálních institucí.

Upevnit vlastní kontrolu nad konfiskáty, bránit jejich širšímu odčerpávání z protektorátního území a pokračovat zamýšleným způsobem, umožnilo zdejší německé okupační správě až vyjasnění mocenských poměrů v létě a na podzim 1943. Nic už pak nebránilo tomu, aby byl v první polovině roku 1944 nově upraven způsob nakládání s konfiskáty plně odpovídající představám a potřebám zdejší okupační politiky. Ten s většími, či menšími modifikacemi vydržel až do konce nacistické okupace Čech a Moravy.

S velkou mírou pravděpodobnosti by ale vše dopadlo jinak, kdyby se zdejší německá administrativa přitom opět nemohla opřít o podporu nejvyššího vedení SS, kterému protektorát, díky svým specifickým podmínkám a poměrům, nabízel možnost vyvažovat vliv jeho konkurentů. Na oplátku ale musela protektorátní okupační správa souhlasit s některými záměry vedení SS, které nebyly zcela v souladu s jejími představami o způsobu dalšího využití zabaveného majetku, zejména v oblasti péče o německé válečné poškozence na přelomu let 1944/1945. I to však nakonec dokázala zvrátit ve svůj prospěch.

Johana Prouzová

Centrum pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války, o.p.s.

Výzkum provenience v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze na příkladu katalogu „Sbírka Žida Josefa Polláka“.

V úvodu bude zmíněn výzkum židovských depozit v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze, kterému se zaměstnanci Centra pro dokumentaci věnovali mezi lety 2007 a 2023. Dále se příspěvek soustředí na výzkum depozita Josefa Polláka, které původní majitel do muzea uložil na jaře 1939. Obsahovalo 958 položek: miniatury na porcelánu, porcelánové plastiky a nádoby, biskvitové busty, obrazy a kresby převážně českých

Josef Pollák

Foto: Národní archiv

**Kalamář porcelánový malovaný, s víkem
ve tvaru dámy ležící na pohovce**

porcelán
Chodov, po roce 1852

Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze
Provenience: Josef Pollák

malířů 19. století a rozsáhlý soubor grafických prací. Autorka také přibližuje osud rodiny původního majitele a popíše strukturu a vznik nového katalogu Centra pro dokumentaci Sbírká Žida Josefa Polláka (2023), který byl sestaven na základě porovnání archivních pramenů, muzejní evidence a identifikačních značek na zadních stranách předmětů.

Antonia Bartoli

Yale University Art Gallery

Schaefer Collection, Yale – zjištění a poučení. Případová studie výzkumu provenience.

Příspěvek představuje případovou studii věnovanou výzkumu provenience Schaefer Collection – jedná se o dar 47 uměleckých děl evropských mistrů od šestnáctého do počátku dvacátého století do fondu Yale University Art Gallery (YUAG) – a její historie v kontextu Yale University. Výzkum historie předchozích vlastníků uměleckých děl odhalil, že několik obrazů ze sbírky bylo z vlastnictví původních majitelů převedeno mezi lety 1933–45 buď v přímém důsledku nacistické perzekuce, nebo za okolností souvisejících s událostmi druhé světové války. Historie původních vlastníků tak nabízí pronikavý vhled do mechanismů nacistického drancování a trhu s výtvarným uměním během války a odráží tak různé způsoby, jakými byly soukromé i veřejné sbírky během nacistické éry rabovány. Provedený výzkum a jeho závěry, které jen dále podtrhují přetrvávající dědictví uměleckých ztrát a rozkrádání v období nacismu, tak poskytuje nejen smysluplnou příležitost pro edukaci, ale i možnosti identifikace a nápravy. A konečně, výzkum Schaefer Collection a její historie v rámci Yale University vypráví další příběh: vlastní historii instituce a vývoj jejího přístupu k výzkumu provenience – od čtyř bývalých ředitelů YUAG, kteří ve 40. letech 20. století sloužili jako tzv. Monuments Men, přes reaktivní postoj k provenienci po Washingtonské konferenci, až po novější snahy o identifikaci nacisty uloupeného umění po roce 2019.

Katinka Gratzner-Baumgärtner

**Österreichische Galerie
Belvedere**

Robert Kauder: Od identifikace osoby k restituci předmětu.

Robert Kauder byl obchodník s uměním a sběratel, který ve Vídni vlastnil kamnářskou firmu. Po „anšlusu“ Rakouska Německou říší v roce 1938 byli on i jeho manželka Malvine vystaveni nacistické perzekuci. Příjmení „Kauder“ se objevuje v opoznámkovaných záznamech aukční síně Weinmüller, Vídeň v letech 1939 a 1941, omylem přepsáno jako „Kander“. Tento příspěvek si klade za cíl popsat výzkum, který vedl k relevantní identifikaci osoby Roberta Kaudera.

Výsledky popsaného výzkumu byly klíčovým faktorem podporujícím doporučení převodu uměleckého díla ze sbírky Österreichische Galerie Belvedere na právní nástupce manželů Kauderových, jak stanovila rakouská komise pro výzkum provenience. V tomto kontextu je zkoumán také příběh manželů Kauderových, včetně jejich hrnčířského podnikání a umělecké sbírky, až po jejich deportaci do ghetta v Lodži v roce 1941.

Na základě provenienčního výzkumu rozhodl 12. března 2024 Art Restitution Advisory Board o restituci obrazu dědicům Roberta Kaudera. Ty bylo možné dohledat až do roku 1954 v Praze.

Panel 4: Osudy uloupených knih a knihoven

Michal Bušek

Židovské muzeum v Praze

Historie ještě není dopsána – projekt Library of Lost Books: rekonstrukce knižního fondu Hochschule für die Wissenschaft des Judentums Berlin.

Library of Lost Books je mezinárodní projekt vyzívající veřejnost, aby pomohla nalézt nacisty uloupené knihy. V roce 1942 nacisté uzavřeli a zkonfiskovali majetek Hochschule für die Wissenschaft des Judentums Berlin. Mnoho knih z knihovny této vzdělávací instituce bylo zničeno již za války. Jiné se podařilo zachránit a během válečných ale i poválečných let putovaly do různých knihoven po celém světě. Leo Baeck Institute v Jeruzalémě a Londýně iniciovaly pátrání po ztracených knihách a obnovení virtuální knihovny Hochschule. K projektu vznikla speciální webová stránka <https://libraryoflostbooks.com>.

Hochschule für die Wissenschaft des Judentums byla založena v roce 1872 a patřila k předním liberálním vzdělávací institutům v Německu. V průběhu let se vyvinula v intelektuální centrum předních učenců. Knihovna disponovala sbírkou čítající více než 60 000 svazků o židovské historii a kultuře. Kromě Berlína, Heidelbergu, Londýna, Los Angeles a Jeruzaléma je Praha dalším místem, kde se knihy této instituce nacházejí. V průběhu provenienčního průzkumu knižního fondu Židovského muzea v Praze bylo na základě razítek, dedikací nebo nálepek identifikováno přes 4 300 svazků. Objevené knihy se tak připojily do vznikající virtuální knihovny Hochschule. Jejich cesta z Berlína do Prahy neproběhla přímo. Nutně se tak stala součástí výzkumu i snaha o rekonstrukci jejich pohybu napříč Evropou. Pátrání po zcizených knihách však zdaleka nekončí. Mnoho jich doposud čeká na své objevení, aby se mohly „navrátit“ do původní sbírky. Projekt vyzývá každého, kdo rád navštěvuje knihovny a čte staré knihy, aby se připojil k pátrání. Library of Lost Books přináší nejen základní informace o historii, ale také návod, jak se do provenienčního průzkumu zapojit.

Olivia Kaiser,
Gabriela Brudzyńska-Němec

**Sächsische
Landesbibliothek - Staats-
und Universitätsbibliothek
Dresden (SLUB)**

Zpečetěný osud knih – dokumentace a identifikace uloupených fondů v Saské zemské a univerzitní knihovně Drážďany (SLUB).

Knihovny a knihovníci sehráli významnou roli při přemísťování knih v rámci Evropy. V období nacismu a po skončení druhé světové války získaly knihovny v Německu a Rakousku neoprávněně značné množství svazků. Cílem výzkumu provenience je prověřit právní status každé jednotlivé akvizice vytištěné do roku 1945.

Prezentace se zaměřuje na dokumentaci a identifikaci knih uloupených nacisty, které jsou součástí fondů Saské zemské a univerzitní knihovny Drážďany (SLUB). V případě nelegálního nabytí fondů se knihovna totiž nepovažuje za jejich právoplatného vlastníka. V důsledku toho se Saská zemská a univerzitní knihovna Drážďany snaží o restituci identifikovaných uloupených knihy dědicům nebo oprávněným potomkům, případně alespoň o nalezení spravedlivého řešení ve smyslu Washingtonských principů.

V první části prezentace bude představen způsob, jak dokumentovat historii konkrétního svazku identifikovatelným, přístupným, interoperabilním a opakovaně použitelným způsobem (výzkumná data podle principů FAIR). Od počátku 21. století knihovnické asociace v německy mluvících zemích zpracovávají pokyny pro katalogizaci vhodnou pro opakované použití a zobrazení identifikačních znaků ve veřejných databázích, aby se ve veřejném katalogu zobrazovaly značky původu. Kromě toho, že tento postup přispívá k transparentnosti historie samotné knihovny, připomíná také oběti nacistické perzekuce.

Druhá část přednášky se zaměří na knižní fond z provenience zemského předsednictva Svobodného německého odborového svazu (FDGB), který se do Saské zemské knihovny (SLB) dostal v roce 1954 a nyní je součástí sbírky SLUB Drážďany. Jedná se přibližně o 300 knih. Mezi těmito exempláři je asi 80 paralelních proveniencí, které lze připsat obětem holokaustu z Československa a Rakouska. V samotných knihách nejsou žádné další odkazy na jiné zprostředkovatele, přes které se knihy dostaly do Drážďan. S touto situací se provenienční výzkum v knihovnách setkává často. Cestu, kterou se tyto knihy dostaly na regály našich knihoven, je někdy obtížné určit a rekonstruovat. Mlčíci, ale nikoliv bezhlasé svazky tu však jsou, často jako poslední hmotné stopy svědčící o zločinu. Proto je nemůžeme a nesmíme ignorovat.

Balázs Tamási

**Jewish Theological Seminary -
University of Jewish Studies,
Budapest**

Sběratelství, digitalizace a výzkum provenience v knihovně Židovského teologického semináře – Univerzity židovských studií (bývalý Rabínský seminář v Budapešti).

První část prezentace se zaměří na stručnou historii knihovny a rukopisné sbírky Rabínského semináře, který funguje v Budapešti od roku 1877, představení významu sbírky v evropském kontextu a provenienci jednotlivých předmětů. Druhá část pak popíše restaurátorský projekt, který knihovna realizovala v období od února 2021 do března 2022. Jednalo se o restaurování a kompletní digitalizaci 220 svazků starých hebrejských rukopisů, a také digitalizaci další části sbírky rukopisů na základě mikrofilmů. Díky úspěšné spolupráci s Izraelskou národní knihovnou (NLI) je nyní 341 rukopisů volně přístupných a lze je vyhledávat v databázi Ktiv.

Závěrečná část prezentace se zaměří na aktuální výzkum provenience naší sbírky, který byl zahájen v roce 2021. Během nacistické okupace byly pod vedením Adolfa Eichmanna z knihovny odvezeny tisíce svazků knih a rukopisů do Německa. Knihovna Institutu Hochschule für Jüdische Studien v Heidelbergu v roce 2023 předala do naší sbírky několik svazků, které byly uloupeny nacisty. Náš výzkum dále vedl k objevení dalšího významného souboru našich knih v Židovském muzeu v Praze a k identifikaci cenných rukopisů. Spolupráce s českými kolegy byla zahájena a věříme, že se nám knihy podaří získat zpět do konce roku 2024. Knihy a rukopisy byly nelegálně odvezeny nejen v období holokaustu, ale bohužel i v období komunismu a snad i po pádu železné opony. Cílem tohoto dlouhodobého výzkumného projektu je rekonstrukce kompletního fondu knihovny budapešťského rabínského semináře, na základě dostupných fragmentárních

pramenů. Digitalizace a zveřejnění kompletního fondu rukopisů naší knihovny v databázi Ktiv za poslední dva roky představuje velký krok kupředu ve výzkumu provenience, stejně jako ve snaze alespoň digitálně rekonstruovat knihovní fond před rokem 1945.

Daniel Soukup

**Centrum judaistických
studií Kurta a Ursuly
Schubertových, Filozofická
fakulta, Univerzita Palackého
v Olomouci**

**Stopy paměti: marginálie v knihách zabavených Židům během
holocaustu.**

Prezentace představí projekt, který se zabývá analýzou paměťových stop (tzv. marginálií) přítomných v knihách, které byly zabaveny židovským vlastníkům (fyzickým i právnickým osobám) během nacistické perzekuce (zejména z Čech a Moravy). Předmětem výzkumu je rozsáhlá sbírka přibližně 13 000 modlitebních a náboženských knih, která je v současnosti uložena v prostorách Židovské obce v Brně. Náš výzkum poskytuje metodologii zkoumání těchto knih, která v sobě spojuje sociologický přístup k dějinám knižní kultury se studiemi zaměřenými na holocaust. Sociohistorický výzkum jednotlivých svazků umožňuje zachytit čtenářské zvyklosti a konvence bývalých majitelů, postavení knih (jejich žánr a jazyky) v kontextu identity jejich vlastníků a jejich zhodnocení vzhledem ke kulturně-náboženskému prostředí českých a moravských Židů.

Panel 5: Restituce — příklady, výzvy a limity

Zuzana Löbbling

**Univerzita Karlova, Právnická
fakulta; Národní galerie
v Praze**

Restituce nacisty uloupeného umění v České republice.

Podobně jako sousední země je i Česká republika zasažena problematikou nacisty uloupeného umění. Nicméně vzhledem ke specifické lokální situaci musela najít vhodný způsob, jak se s touto problematikou vypořádat.

První poválečný restituční předpis, prezidentský dekret č. 5/1945 Sb., byl vydán již 19. 5. 1945 a následoval jej propracovanější zákon č. 128/1946 Sb. I když „na papíře“ se situace po 2. světové válce zdála slibná, restituční realita byla daleko složitější. Praxe byla ve skutečnosti ovlivněna levicovou politickou ideologií, která po komunistickém převratu v únoru 1948 v zemi zcela převládla. To bylo důvodem, proč jen několik málo obětí získalo zpět umělecká díla, která v minulosti patřila jim nebo jejich rodinným příslušníkům.

Otázka restitucí byla znovu nastolena až po revoluci v roce 1989. Soustředění se však zaměřilo spíše na odčinění krivd způsobených komunistickým režimem a odškodnění obětí holocaustu zůstalo z velké části nedosažitelné. Byla to především mezinárodní situace, která vyvrcholila v průběhu Washingtonské konference v roce 1998, co přimělo české zákonodárce k ustanovení zvláštního zákona č. 212/2000 Sb. Tento zákon

představuje komplexní právní úpravu týkající se restituce majetku zabaveného v období holocaustu a na základě § 3 je možné až do současnosti navracet umělecká díla obětem a jejich rodinám.

Bohužel vše opět vypadá lépe „na papíře“ než ve skutečnosti. Neobhájitelně striktní předpoklady restituce a chybějící poradní orgán jsou jen dva z mnoha kritizovatelných bodů. Tyto připomínky zmíním ve své prezentaci a současně upozorním na možná zlepšení, částečně inspirovaná „best practices“ jiných zemí.

Lucie Němečková

**Univerzita Karlova; Centrum
pro dokumentaci majetkových
převodů kulturních statků
obětí II. světové války, o.p.s.**

Richard Morawetz: sběratel umění.

Předkládaný příspěvek se zabývá sbírkou továrníka, mecenáše a sběratele umění Richarda Morawetze (1881–1956). Významné sbírce zahrnující archiválie, staré tisky, umělecká díla, ale i práce uměleckého řemesla, byla doposud věnována pozornost pouze dílčím způsobem.

Elly Grabová

Foto: Národní archiv

Amfora s černofigurovou malbou

pálená hlína
Řecko, Attika, kolem 520 př. n. l.

Uměleckoprůmyslové museum v Praze
Provenience: Elly Grabová

Rozmanitou a početně bohatou sbírku Morawetz shromáždil před rokem 1939, kdy byl na základě původu nucen s rodinou emigrovat nejprve do Velké Británie a poté do Kanady. Rozsáhlou uměleckou sbírku, v té době uchovávanou v pražském bytě rodiny, převzaly do správy pražské sbírkotvorné instituce formou deponátu s výhradou předkupního práva. Následně byla sbírka prohlášena za majetek Říše a stejně tak byl rodině konfiskován i nemovitý majetek. Po skončení druhé světové války požádal Richard Morawetz neprodleně o restituci, avšak podobně jako v mnoha dalších případech, podlehl sbírka i veškerý majetek rodiny další konfiskaci, tentokrát režimem komunistickým. Až v devadesátých letech dvacátého století došlo k nápravě historických křivd a právoplatné restituci majetku zpět do rukou rodiny.

Zejména na tuto moderní historii sbírky Richarda Morawetze se zaměříme v předkládaném příspěvku. Zhodnotíme, jak probíhala restituce takto rozsáhlého a různorodého materiálu a také, jak se tento konkrétní případ odrazil v chodu a přístupu našich sbírkotvorných institucí, přičemž primárně se zaměříme na díla výtvarného umění.

Jens Hoppe

**Conference on Jewish
Material Claims Against
Germany, Office for Germany**

Správné a spravedlivé řešení? Zkušenosti zástupce Conference on Jewish Material Claims Against Germany z desetiletého působení v poradním sboru „Cultural Property Confiscations in the 20th Century” při Klassik Stiftung Weimar.

Příspěvek se soustředí na práci poradního sboru pro výzkum provenience v jedné z největších německých kulturních nadací.

Přednáška v úvodu stručně představí Klassik Stiftung Weimar a vývoj poradního sboru „Cultural Property Confiscations in the 20th Century”. Následně se přednáška zaměří na úkoly tohoto poradního sboru v kontextu základů výzkumu provenience, otázek jednotlivých případů, mediační práce a dalšího vzdělávání v oblasti provenienčního výzkumu i jeho pracovních metod. Součástí přednášky budou i vybrané případy. Přednáška dále popíše konkrétní zkušenosti z pohledu člena poradního sboru.

Hlavním výsledkem desetileté práce poradního sboru pro „Konfiskace kulturních statků ve 20. století” je profesionalizace výzkumu provenience v Klassik Stiftung Weimar a jeho sdílení.

Agata Modzolewska,
Bartłomiej Sierzputowski

**Ministry of Culture and
National Heritage of the
Republic of Poland**

Restituce a její přínos kulturnímu dědictví – případ Polska.

Polsko, jako jedna z hlavních obětí nacistické perzekuce, se při každé příležitosti snaží sdílet své zkušenosti v oblasti restituce kulturních statků, získané během zpracovávání řady restitučních případů a provenienčních studií. V otázce restituce nacisty uloupeného umění, by spolupráce měla být přirozenou povinností.

V červnu 2017 nabyt účinnosti zákon z 25. května 2017 o restituci národních kulturních statků, který sdružuje kompetence v oblasti restitucí kulturních statků do rukou ministra kultury a národního dědictví. Zákon komplexně upravil právní rámec efektivní a plodné spolupráce s orgány činnými v trestním řízení v oblasti restitucí a jasně definuje kdo, jak a v jakých případech má konat.

Úkoly dané zákonem plní v rozsahu svěřené věcné a materiální působnosti Odbor restitucí kulturních statků. Povinnosti oddělení zahrnují, ale nejsou omezeny na shromažďování informací o kulturních statcích ztracených v důsledku druhé světové války z území Polska v rámci jeho hranic definovaných po roce 1945, správu jediné celostátní databáze válečných ztrát, správu Národní Evidence památek odcizených nebo nelegálně vyvezených do zahraničí, iniciaci, koordinaci a realizaci pátrání po ztracených kulturních statcích, realizaci restitučních činností v tuzemsku i zahraničí, včetně jmenování znalců, koordinace průzkumu předmětů, vyjednávání, právní zastoupení před orgány činnými v trestním řízení, státním zastupitelství, soudy, zajišťování zpětné přepravy získaných uměleckých děl a upozorňování na problematiku válečných ztrát.

Druhá světová válka měla znamenat konec polské kultury, jelikož jak je známo „Národ žije tak dlouho, jak dlouho žijí jeho kulturní památky.“ Hlavním záměrem devastace polského kulturního dědictví bylo přispět ke zničení polského národa jako takového. Realizací tohoto plánu nacisté způsobili, že žádná jiná země neztratila tolik ze svého národního dědictví jako Polsko. Udává se, že Polsko ztratilo více než 500 000 uměleckých děl, přičemž toto číslo zahrnuje jen ztráty nejvýznamnějších veřejných sbírek. Bez výjimky byl zabaven majetek státní i soukromý – nejen židovský, církevní či synagogální.

סדור

קרבן מנחה

כמנהג המדינות

פולין בעהמן מעהרן ואונגארן.

אלהי ישראל יתן את שלחך אשר שאלה מעמו (שמואל א' י"ג).

PRAG.

Verlag des M. I. LANDAU

1839.

Sidur Korban Mincha

Praha 1839
Nakladatel: M. I. Landau

867

Lucas Cranach starší
Sv. Kristýna

Olej na dřevě
1520-1522

Provenience:
Richard Morawetz
Zakoupeno od dědiců
Národní galerie v Praze

Životopisy

Antonia Bartoli

Kurátorka výzkumu provenience, Yale University Art Gallery, New Haven, Connecticut; dříve kurátorka zabývající se spoliacemi, British Library, London. Antonia se specializuje na výzkum provenience se zaměřením na období nacismu, historii sběratelství, muzeí a muzejnictví. Má rozsáhlé zkušenosti v oblasti *due diligence* a praktického výzkumu zaměřeného na konkrétní díla výtvarného a užitého umění, knihy, rukopisy a rané tisky, starožitnosti a archeologický materiál a africké umění. Mimo úhel pohledu získaný prací ve sbírkových institucích, nabízí také jedinečnou perspektivu znalostí získanou působením v ziskovém sektoru – restituční výzkum pro Christie's v New Yorku a jako konzultantka historických nároků soukromých sběratelů a obchodníků. Antonia publikuje texty zaměřené na metodologii výzkumu provenience, italský umělecký trh během druhé světové války a spoliace výtvarného umění, dekorativního umění, knih a rukopisů v Rakousku, Německu, Francii a Polsku. Aktivně také přednáší a účastní se mezinárodních konferencí, mimo jiné v the National Gallery, the Royal Academy of Arts, Victoria and Albert Museum v Londýně; Columbia University Law School a the Grolier Club v New York City; the Commission pour l'indemnisation des victimes de spoliations intervenues du fait des législations antisémites en vigueur pendant l'Occupation (CIVS) v Paříži; a University of Graz v Rakousku. Absolvovala magisterské studium (s vyznamenáním) v oboru dějin umění na University of St. Andrews ve Skotsku a magisterské studium (s vyznamenáním) dějin umění a archeologie na Institute of Fine Arts, New York University. Je členkou TIAMSA a Saloon, Londýn.

Deidre Berger

Deidre Berger je předsedkyně výkonné rady nadace Jewish Digital Recovery Project, centrálního úložiště archivních dat o kulturních památkách uloupených nacisty, jejich spojenci a kolaboranty. Dříve působila jako ředitelka berlínské kanceláře Amerického židovského výboru / Institutu Lawrence a Lee Ramera pro německo-židovské vztahy a zároveň zastávala funkci poradkyně pro evropské záležitosti AJC Europe.

Paní Bergerová je spoluzakladatelkou a partnerkou Tikvah Institut gUG, berlínské organizace propojující výzkum a veřejnou politiku v boji proti antisemitismu a podpoře židovských perspektiv. Je také spoluzakladatelkou a předsedkyní správní rady Forum Democracy e.V. v Berlíně, občanské iniciativy, která podněcuje mezigenerační debaty o výzvách pro demokracii. Působí jako spolupředsedkyně správní rady organizací OlamAid e.V. (Berlín) a Masorti e.V. (Berlín). Je také členkou správní rady Mezinárodního centra setkávání mládeže v polské Osvětimi.

Kromě toho je paní Bergerová místopředsedkyní poradního sboru Nadace Leo Trepp (Berlín), která se zaměřuje na vzdělávání o židovském životě, a členkou poradních sborů organizací Action Reconciliation Service for Peace a House of the Wannsee Conference. Je členkou zahraničních fór

Atlantik-Brücke, Německé rady pro zahraniční vztahy a Global Bridges. Kancelář německého prezidenta jí v roce 2008 udělila Spolkový kříž za zásluhy o německo-židovské vztahy.

Před nástupem do AJC v roce 1999 pracovala paní Bergerová 15 let jako zahraniční zpravodajka a informovala o německých a evropských záležitostech pro National Public Radio, mezinárodní vysílací síť Deutsche Welle a další tištěná a rozhlasová média. Často se vyjadřuje k tématům, jako jsou transatlantické a blízkovýchodní vztahy, antisemitismus a politický extremismus, život Židů, nacisty uloupené umění, paměť holocaustu a kulturní záležitosti.

Gabriela Brudzyńska-Němec

Dr. Gabriela Brudzyńska-Němec vystudovala německou literaturu a historii v Polsku (Univerzita v Toruni) a v Německu (Univerzita v Heidelbergu a Univerzita ve Freiburgu). Doktorát obhájila v roce 2005 na Filologické fakultě Univerzity v Toruni disertační prací *Polenvereine in Baden. Hilfeleistung süddeutscher Liberaler für die polnischen Freiheitskämpfer 1831–1832*. Je autorkou publikací o německé literatuře, historii a umělecké literatuře. Od listopadu 2023 působí jako odborný asistent pro výzkum provenience „NS-Raubgut in der SLUB (Bestände der Universitätsbibliothek).“

Michal Bušek

Michal Bušek je judaista, odborný pracovník Židovského muzea v Praze, vedoucí Odboru knihovny a člen Expertní komise pro bezúplatné převody ze sbírek a fondů Židovského muzea v Praze. Absolvoval Husitskou teologickou fakultu Univerzity Karlovy, obor biblické vědy a judaistika. Studium zakončil diplomovou prací „Problematika šoa v judaismu“. V muzeu působí

Hedvika Schicková

Foto: Národní archiv

Miska s víkem z rubínového skla

sklo, stříbrná montáž
Jižní Německo 1690-1699

Uměleckoprůmyslové museum v Praze
Provenience: Hedvika Schicková

od roku 2001, od počátku spolupracuje na projektu Identifikace původních vlastníků knih, správa agendy a databáze původních vlastníků knih. Mezi jeho další zaměření patří historie knihovny a jejích fondů. Je autorem tří výstav a podílí na přípravě stálých expozic muzea.

Výběr z článků a konferencí: Identifikace původních vlastníků knih v knižním fondu Židovského muzea v Praze (Budoucnost ztraceného kulturního dědictví, 2007), Restitution in the Jewish museum in Prague in the case of Naftali Zvi Kartagener (Holocaust era assets, 2012), Provenance Research in the Book Collection of the Jewish museum in Prague (Treuhänderische Übernahme und Verwahrung, Vídeň, 2018), „Whose are they and where did they come from?": methods of identifying the original owners of books held by the Jewish Museum in Prague (Terezín Declaration – Ten Years Later, Prague 2019), In search of books missing from the Prague Jewish community Library (Judaica Bohemiae LVII-1, 2022), Return of Jewish Property in the Post-War Czechoslovakia, evolving after the year 1948 and changes since 1989 (Placing the Irreplaceable – Restitution of Jewish Cultural Property. Negotiations, Historical Dimensions, Documentation, Lipsko 2017), Searching for Books: The library of the Prague Jewish Community (Contested Collections: Grappling with History and Forging Pathways for Repatriation, Los Angeles 2022)

Wesley Fisher

Dr. Wesley A. Fisher působí jako ředitel výzkumu v institucích Conference on Jewish Material Claims Against Germany (Claims Conference) a World Jewish Restitution Organization (WJRO). Současně stojí v čele Claims Conference-WJRO Looted Art and Cultural Property Initiative, s cílem podporovat výzkum provenience a restitučních řízení v celosvětovém kontextu. Je zakladatelem a zástupcem předsedy představenstva Jewish Digital Cultural Recovery Project Foundation, která usiluje o vypracování komplexního seznamu kulturních statků z židovského majetku, který byl uloupen nacisty a jejich spojenci, a to od počátku nacistických spoliací až do současnosti. Jménem United States Holocaust Memorial Museum působil v roce 1998 jako zástupce ředitele Washington Conference on Holocaust-Era Assets, kde se spolupodílel na vytvoření International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA). V roce 2000 se podílel na organizaci Vilnius International Forum on Holocaust-Era Looted Cultural Assets a v roce 2009 na uspořádání Holocaust-Era Assets Conference v Praze. Spolupodílel se také na založení European Shoah Legacy Institute (ESLI) a administraci vzdělávacího programu zaměřeného na výzkum provenience. Další informace viz: <https://art.claimscon.org/>; <https://jdcprp.org/>; a <https://errproject.org/>; případně <https://www.claimscon.org/> a <https://wjro.org.il/>.

Katinka Gratzner-Baumgärtner

Katinka Gratzner-Baumgärtner vystudovala restaurování a dějiny umění ve Florencii a ve Vídni. Od roku 2007 působila v různých pozicích v Archivu a výzkumném centru Galerie Belvedere, Vídeň. Je členkou rakouské komise pro výzkum provenience (Kommission für Provenienzforschung), která se zaměřuje na systematický výzkum inventářů výtvarného umění. Jako archivářka se věnuje katalogizaci pozůstalosti umělců, provádí vědecký výzkum a podílí se na řadě výstavních a výzkumných projektů.

Jan Holovský

Jan Holovský je již čtvrtým rokem vedoucím pracovníkem v Odboru muzeí a galerií českého Ministerstva kultury, v němž pracuje od roku 2014. Do jeho agendy spadají muzea, přímo zaměřená na období holocaustu a druhé světové války (především Památník Terezín, Památník ticha nebo Památník Lidice) a rovněž má v gesci zajišťování činnosti Centra pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války, o.p.s. Studoval na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy, nejprve obor Historické vědy a v rámci doktorského studia pak obor Moderní hospodářské a sociální dějiny se specializací na regionální historii, mikrohistorii a komplexní proces modernizace.

Jens Hoppe

Dr. Jens Hoppe studoval historii, politologii a evropskou etnologii na univerzitách v Řeznu a Münsteru (Vestfálsko). Doktorát získal v roce 2001, přičemž jeho práce se zabývala nežidovskou muzeologií judaik v Německu od poloviny 19. století do roku 1989. Od roku 2001 pracuje pro Conference on Jewish Material Claims Against Germany ve Frankfurtu nad Mohanem. Jeho výzkum se zaměřuje na nežidovskou muzeologii judaik, židovská muzea a výstavy, perzekuci Židů v období nacismu se zaměřením na severní Afriku a Balkán, a na loupeže kulturních statků německou nacistickou organizací Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg. Jako zástupce Conference on Jewish Material Claims Against Germany je od roku 2014 členem poradního sboru „Cultural Property Confiscations in the 20th Century“ při Klassik Stiftung Weimar a přispěvatelem do encyklopedie táborů a ghett 1933–1945, US Holocaust Memorial Museum.

Olivia Kaiser

Olivia Kaiser studovala v letech 2003–2009 soudobé dějiny a kulturní dějiny na University of Vienna a Universidad Complutense de Madrid. V roce 2023 získala magisterský titul v oboru knihovnictví a informačních studií na Humboldtově univerzitě v Berlíně. Od roku 2011 se věnuje výzkumu provenience v knihovnách, jako např. ve Vídeňské univerzitní knihovně a od roku 2023 v SLUB Dresden. Je předsedkyní komise pro výzkum provenience (NS-Provenienzforschung) ve Svazu rakouských knihovníků (VÖB).

Zuzana Löbling

Zuzana Löbling působí od roku 2018 jako vedoucí právního oddělení Národní galerie v Praze, kde se aktivně podílí na řešení restitučních řízeních. V rámci doktorského studia na Uiverzitě Karlově Zuzana pokračuje ve studiu historických i současných právních norem týkajících se uloupeného umění, přednáší a publikuje články v ČR i v zahraničí. Zuzana je držitelkou stipendia SYLFF Fellowship.

Agata Modzolewska

Agata Modzolewska je vedoucí Sekce pro restituce kulturních statků při Oddělení pro restituce kulturních statků Ministerstva kultury a národního dědictví Polské republiky. Restitucemi kulturních statků uloupených v důsledku 2. světové války se zabývá již od roku 2011. Dlouhá léta se

věnuje výzkumu provenience, získávání dokumentace válečných ztrát, stejně jako správě databáze polských válečných ztrát; stojí za množstvím žádostí o restituci uměleckých děl zcizených z území Polska, stejně jako za řadou textů o navrácených předmětech. Jako přednášející se účastní četných národních a mezinárodních konferencí, věnujících se problematice restitucí kulturních statků a výzkumu provenience. Pro muzejní pracovníky a posluchače Akademie diplomacie MZV připravila a vedla semináře z oblasti resortní práce a výzkumu provenience.

Lucie Němečková

Lucie Němečková je absolventkou magisterského studijního programu Teorie a dějiny výtvarných umění na Univerzitě Palackého v Olomouci, který spojila s ročním studijním pobytem na Faculty of Humanities, Utrecht University. Odbornou kvalifikaci dále prohlubuje také v probíhající doktorském studiu na Univerzitě Karlově v Praze. Jako historik umění působila L. Němečková v Lobkowiczských sbírkách, které náleží mezi nejstarší a nejrozsáhlejší soukromé sbírky na našem území, a také ve Sbírce starého umění Národní galerie v Praze, kde stála u příprav a realizace výstavních projektů i stálé expozice Sbírky starého umění. Od roku 2021 působí jako odborný pracovník Centra pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války, o. p. s., je autorkou odborných textů a několika katalogů.

Agnes Peresztegi

Dr. Agnes Peresztegi působí jako advokát se specializací na oblast umění uloupeného za druhé světové války jak v Evropě, tak ve Spojených státech. Má více než 20 let zkušeností s poradenstvím neziskovým organizacím, jednotlivým žadatelům, soukromým sběratelům, muzeím a vládám ohledně restitučních žádostí. Je jedním z výrazných zastánců významných změn ve způsobu, jakým vládní orgány i muzea zkoumají své umělecké sbírky, identifikují a zveřejňují problematické kulturní objekty a zajišťují jejich navrácení právoplatným vlastníkům.

Dr. Peresztegi byla součástí procesu, který vedl k prosazení zákona o navrácení umění vyvlastněného v době holocaustu (Holocaust Expropriated Art Recovery, HEAR) v roce 2016 a v souvislosti s tím vypovídala před právním výborem Senátu Spojených států amerických. Pro Bundestag a Evropský parlament připravila rozbor situace, jak jednotlivé národní zákony evropských zemí a tamní komise přistupují k otázkám restitucí, a také jak muzea provádějí výzkum provenience. Dr. Peresztegi je již 19 let poradcem Commission for Art Recovery a do srpna 2019 působila v pozici prezidenta této instituce. Stála také za vznikem Jewish Digital Cultural Recovery Project (JDCRP) a byla také první předsedkyní nadace JDCRP Stiftung. Zkušenosti získané spoluprací s muzei, vládami, soukromými sbírkami a žadateli zužitkovala nejen v oblasti práva, ale také jako odborný poradce projektů zabývajících se výzkumem provenience a digitalizace archivů.

Dr. Peresztegi byla také členkou Advisory Council on Nazi-Confiscated and Looted Cultural Property při ESLI a jako právník-instruktor se účastnila jeho školicího programu pro výzkum provenience. Byla také členkou německé pracovní skupiny „Schwabing Art Trove“. Aktuálně působí jako členka výkonného výboru Executive Committee of The International

Forum on Judaica Provenance vytvořeného Národní knihovnou Izraele a Asociací židovských knihoven.

Dr. Peresztegi je advokátem s licencií k výkonu praxe v New Yorku, Maďarsku, Paříži a Chorvatsku (registrovaný zahraniční advokát).

Johana Prouzová

Mgr. Johana Prouzová vystudovala obor Němčina na FF UK a působí jako odborná pracovnice Centra pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II světové války. V posledních letech se zabývá výzkumem židovských depozit v Uměleckoprůmyslovém museu v Praze.

V roce 2023 dokončila obsáhlý katalog „Sbírka Žida Josefa Polláka. Depozitum 1164 v Uměleckoprůmyslovém museu v Praze.“ O tématu zevrubně referovala též na konferenci NS-Raubgut aus dem östlichen Europa in Bibliotheken. Provenienz – Restitution – Forschungsstand, pořádané Leibniz-Institut für Ost – und Südosteuropaforschung v Řezně, dále na konferenci a ve sborníku Treuhänderische Übernahme und Verwahrung. International und interdisziplinär betrachtet, Konferenz der Universität Wien a na konferenci „Vydřancováno, ale kým?“ Johana Prouzová se rovněž jako badatel podílela na rozsáhlé dvousvazkové publikaci Centra Osudy válečných deponátů.

Bartłomiej Sierzputowski

Dr. Bartłomiej Sierzputowski působí jako poradce v Oddělení pro restituce kulturních statků Ministerstva kultury a národního dědictví Polské republiky; je autorem odborných prací věnujících se legislativě týkající se kulturních statků a veřejnému mezinárodnímu právu se zvláštním zaměřením na právní aspekty restitucí kulturních statků; jako řečník vystoupil na četných konferencích s tématem práva a restituce kulturních statků. Mezi oblasti jeho odborného zájmu patří: veřejné mezinárodní právo, ochrana umění a kulturního dědictví, mezinárodní humanitární právo a zahraniční styky.

Daniel Soukup

Dr. Daniel Soukup je český judaista a literární historik. Je absolventem Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, kde vystudoval nejprve obor historie – česká filologie (2001–2007) a následně doktorské studium dějin české literatury na Katedře bohemistiky (2007–2013). Od roku 2010 vyučuje v Centru judaistických studií Kurta a Ursuly Schubertových na Filozofické fakultě Univerzity Palackého, v roce 2010 se stal odborným pracovníkem Centra pro studium holokaustu a židovské literatury při Ústavu české literatury a komparatistiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Od roku 2011 působí také v Oddělení starší literatury Ústavu pro českou literaturu Akademie věd ČR, které v letech 2013–2023 také vedl.

Odborně se zaměřuje na starší české písemnictví, zejména na středověkou a raně novověkou literaturu s židovskou tematikou, obraz Židů a židovství v literatuře, problematiku násilí na Židech v dějinách i v literatuře a dějiny židovských komunit na Moravě.

Balázs Tamási

Dr. Balázs Tamási je ředitelem knihovny a docentem na Židovském teologickém semináři – Univerzitě židovských studií (dříve Rabínský seminář v Budapešti). V předchozích letech působil jako kurátor Kaufmannovy sbírky v Knihovně Maďarské akademie věd a byl vedoucím oddělení Sbírký plakátů a tištěných pohlednic v Maďarské národní knihovně. Ve výzkumu se zaměřuje na židovskou literaturu pozdního druhého chrámu, zejména Kumrán a židovské apokryfy. Mezi jeho další výzkumné zájmy patří sbírky Hebraik a Judaik v Maďarsku.

Toon van Mierlo

Prof. dr. A. I. M. (Toon) van Mierlo, se narodil 31. července 1957 v Rotterdamu, je emeritním profesorem občanského práva a občanského procesního práva na Erasmus School of Law v Rotterdamu (1993–2024) a University of Groningen (2016–2024). Mimo to vykonává od roku 1988 advokátní praxi (s přestávkou mezi lety 1993–2002), aktuálně působí v Rotterdamu. Často působí jako arbitr a závazný poradce (v letech 2006–2018 a následně 2021–2024 předsedal Binding Advice Commission on Health Insurance in the Netherlands). Nizozemský státní tajemník pro kulturu a média jmenoval 15. srpna 2023 prof. Van Mierla novým předsedou Restitučního výboru Adviescommissie restitutieverzoeken cultuurgoederen en Tweede Wereldoorlog (Restitutions Committee). Jmenován byl Nizozemským státním tajemníkem pro kulturu a média. Van Mierlo je ženatý a má pět dětí.

Ondřej Vlk

Ondřej Vlk absolvoval Institut mezinárodních studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze (IMS FSV UK) a doktorský studijní program v Ústavu českých dějin, Filosofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Disertační práci věnovanou konfiskaci uměleckých předmětů na území Protektorátu Čechy a Morava v letech 1939–1945 vedoucí PhDr. Janem Gebhartem, CSc., obhájil v roce 2009. Problematice spoliací uměleckých předmětů se věnuje od roku 2002, profesně v letech 2002–2005. Výsledky svého výzkumu problematiky krádeží uměleckých předmětů v protektorátě Čechy a Morava shrnul v publikaci: „Národ žije tak dlouho, jak dlouho žijí jeho kulturní památky Krádeže umění v protektorátě Čechy a Morava v letech 1939–1945“, kterou vydalo Centrum pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války, o.p.s. v roce 2022.

Na jeho badatelskou práci dále odkazují publikace Centra pro dokumentaci „Jindřich Baudisch a konfiskace uměleckých děl v protektorátu“, a „Sbírka Richarda Poppera: Obrazy ze židovských sbírek v Národní galerii v Praze“. Vybrané aspekty konfiskací uměleckých předmětů v protektorátě Čechy a Morava v letech 1939–1945 přiblížil i svými vystoupeními na konferencích Zmizelé dědictví kulturních statků (Brno, 2004) a Tereziánská deklarace – deset let poté (Praha, 2019). V prvním případě šlo o česko-finskou spolupráci při výzkumu provenience, v druhém pak o postavení Operačních štábů Rinnebach a Jurk v systému nacistického okupačního spoličnického mechanismu v protektorátě Čechy a Morava.

Ondřej Vlk v současnosti působí jako ministerský rada v Odboru bezpečnosti Ministerstva obrany ČR.

David Zivie

David Zivie je od roku 2007 vrchním úředníkem francouzského Ministerstva kultury a je také autorem zprávy o restitucích uloupeného umění ve Francii („« Des traces subsistent dans des registres... » Biens culturels spoliés pendant la Seconde Guerre mondiale: une Ambition pour rechercher, retrouver, restituer et expliquer“, 2018). Od jejího založení v roce 2019 působí David Zivie jako vedoucí Mission de recherche et de restitution des biens culturels spoliés entre 1933 et 1945 (Mise pro výzkum a restituci spoliovaných kulturních statků 1933–1945 při francouzském ministerstvu kultury). Mise je zodpovědná za koordinaci a vedení strategie napravující krádeže kulturních statků (1933–1945) a za zkoumání jednotlivých případů v případě restitucí nebo náhrady za uloupená díla, zejména těch, která se stále nacházejí ve sbírkách veřejných institucí. David Zivie získal magisterský titul v oboru Současná historie a je absolventem Institut d'études politiques de Paris („Sciences Po“) a Ecole nationale d'administration. Na francouzském Ministerstvu kultury působil zejména jako poradce ministrů kultury Fleur Pellerinové a Audrey Azoulayové (2015–2017) v oblasti památek.

David Zivie je také zástupcem Ministerstva kultury ve správní radě Francouzské nadace pro připomínku Šoa a ve správní radě Nadace Pro Mahj, která podporuje Musée d'art et d'histoire du judaïsme (Muzeum židovského umění a historie).

MARKÉTA PEKAROVÁ ADAMOVÁ
PŘEDSEDKYNĚ POSLANECKÉ SNĚMOVNY
PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY

uděluje

Záštitu

*8. ročníku konference
„Převědno do vlastnictví říše.
Dokumentace, identifikace a restituce
nacisty uloupených kulturních statků“,*

která se uskuteční ve dnech 17. – 18. září 2024.

V Praze dne 13. května 2024

Ministr kultury
Mgr. Martin Baxa

přebírá

ZÁŠTITU

nad konferencí

**" Převezeno do vlastnictví Říše.
Dokumentace, identifikace a restituce ",**

která se bude konat ve dnech 17. – 18. září 2024
v Uměleckoprůmyslovém museu v Praze.

Martin Baxa

V Praze dne 14.5. 2024

MINISTERSTVO
KULTURY

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Ministr zahraničních věcí České republiky
uděluje

záštitu

osmé mezinárodní konferenci s názvem „Převědono do
vlastnictví Říše. Dokumentace, identifikace a restituce nacisty
uloupených kulturních statků“, která se uskuteční od 17. do 18.
září 2024.

Jan Lipavský
ministr zahraničních věcí

V Praze dne 30. dubna 2024

CENTRUM PRO DOKUMENTACI
MAJETKOVÝCH PŘEVODŮ
KULTURNÍCH ŠTÁTKŮ OBĚTÍ
II. SVĚTOVÉ VÁLKY, O.P.S.